

Bc. Michaela Ramešová: Otázky saské renesance

Oponentský posudek diplomové práce

Diplomová práce Michaely Ramešové je věnována pozoruhodnému fenoménu tzv. „Saské renesance“ a jeho souvislostem z hlediska evropské architektury 16. století. Toto nejednoznačné téma lze označit za aktuální nejen z hlediska současného domácího bádání, ale i v kontextu současné evropské diskuse o zvláštním neklasickém charakteru záalpské architektury 16. století a jeho vztahu k jednotlivým italským uměleckým centrům.

V úvodu práce autorka přináší podrobný přehled dosavadní literatury k tématu, přičemž se u každého z autorů pokouší vystihnout podstatu jeho přístupu a výsledky, k nimž v principu došel. Následně se zabývá podrobnějším tématickým i regionálním vymezením sledovaného fenoménu s tím, že se správně zaměřuje na stavby, které souvisejí s aplikací komplexní architektonické struktury a nikoli jen izolovaného dekorativního detailu. Následují podrobné monografické medailony jednotlivých staveb, které jsou založeny na podrobné umělecko-historické analýze a systematické práci s odbornou literaturou. Na jejich základě je pak zpracován pokus o typologii architektury „saské renesance“ v Čechách a definice jejích charakteristických rysů včetně návrhu zařazení do patřičných evropských souvislostí.

Následná kapitola „Otázky saské renesance“ si klade za cíl sledované téma dále rozšířit o problémy, které dosud nezmínila, avšak které mohou dle slov autorky sloužit správnému pochopení tématu. Následně rozebírá dílčí otázky (Hrázděné architektury, sedlového portálu, kandelábrového sloupu atd.), které se opět snaží uvést do patřičné historické i umělecké souvislosti. Velmi zajímavé je téma role Pernštejnů a případného vlivu jejich politické orientace na volbu konkrétního architektonického jazyka. Lze říci, že tato část práce velmi zajímavým způsobem sledované téma obohatila a vskutku posunula možnosti výkladu jeho souvislostí. O to větší škoda je, že přichází jako jakési „postskriptum“, které nijak neovlivnilo předchozí ucelené monografie sledovaných staveb ani zmíněné syntetické závěry.

V další části práce si autorka vytkla za cíl zpracovat kontext architektury saské renesance v Čechách. V úvodu kapitoly sleduje současný evropský diskurs, který se

mimo jiné zabývá nejednoznačností pojmu „renesance“ i jeho hodnotících kritérií. Velmi rychle se dostává k celkovému hodnocení společensko-filosofické situace v Evropě, kterým se pokouší definovat rozdílnou atmosféru v Itálii a Zápádě. Nečekaným obratem k velkým slohově-filosofickým otázkám a jejich – dle autorky zjevně velmi jasnému – rozřešení se práce posouvá do zcela jiné roviny, která patrně odráží autorčin zájem o velké uměnovědné teorie a jejich vzájemné sváření či doplňování. To se zde však bohužel posunulo spíše do roviny generalizujících tezí. Konstatování, že „v anticko-renesančně pojatém stavitelství architektonická hmota vyjadřuje hmotu samu a její zákony, tedy obsahem díla je forma sama“, přičemž „naproti tomu v gotice je to až obsah, který formu určuje a který není totožný s formou,“ takže „rozdíly architektury gotiky a renesance tedy nespočívá na ose polarití iracionální – racionální“, neboť „rozdíly tkví spíše v účinku,“ jistě představuje velmi efektní vyjádření, ale jeho skutečná souvislost s reálnými stavbami a mimořádně složitou situací v tehdejší evropské architektuře je velmi problematická.

Samostatný oddíl tvoří kapitola o francouzské renesanci počátku 16. století, která je v očích autorky hlavním zdrojem motivů pro „saskou renesanci.“ Přináší zde řadu pozoruhodných postřehů a přes drobné nepřesnosti lze říci, že na rozdíl od předcházejících velkorysých tezí se kapitola vyznačuje dobrým propojením zkoumaného materiálu s obecnějšími závěry. Jakkoli se domnívám, že přímá role Francie je v tomto případě spíše sporná a že mnohem důležitější roli v recepci a adaptaci architektury hrál jak tradiční severní přístup jednotlivých architektů a sochařů v severní a střední Evropě, tak jejich přímé i nepřímé kontakty se severoitalským prostředím, lze říci, že právě tato a následná kapitola o architektuře v Německu naznačují možný logický most mezi „saskou renesancí“ v Čechách a soudobým děním v Evropě. Následný oddíl věnovaný přímo renesanční architektuře v Sasku se charakterem navrácí k zdařilému zpracování úvodních kapitol. Obdobně pozitivně lze hodnotit i následné kapitoly o otázkách perifernosti umění v severozápadních Čechách a rodech, které byli hlavními objednateli zdejších uměleckých děl. V závěru autorka krátce shrnuje své hlavní teze.

Předložený text představuje seriózní a velmi komplexní pokus o zpracování celého problému. Autorčina práce s domácí i zahraniční literaturou, schopnost popisu a analýzy i dovednost zapojit jednotlivé poznatky do širšího kontextu svědčí o

obrovském množství badatelské práce, která zde byla odvedena. Problematictější je koncepce řazení jednotlivých kapitol a jejich vzájemné (ne)provázání. Po nadějném úvodu a velmi dobrých monografiích jednotlivých staveb s patřičným uměleckohistorický závěrem přicházejí další kapitoly, které problém znovu otevírají a dovádějí do velkých stylově filozofických úvah, které však lze vzhledem k jejich obecnosti jen těžko nějak reálně propojit s dosud probíraným materiálem. Kapitoly o zahraničních souvislostech a charakteristika dění v soudobém Sasku jsou opět velmi poctivě zpracovány, ale nepochopitelně přicházejí na řadu daleko za hodnocením s nimi souvisejících děl v Čechách. Závěrečné – a opět velmi podnětné – kapitoly text rozhodne obohacují, ale ani ony bohužel nepřispívají k tomu, aby se ve nakonec uzavřel do nějaké ucelené a logické struktury.

Přes tyto výhrady je třeba konstatovat, že práce má velmi vysokou úroveň. Autorka prokázala jak skvělou orientaci v tématu, tak schopnost jeho mnohostranného zpracování. Práci proto doporučuji k obhajobě.

V Praze, dne 22. 1. 2013.

PhDr. Richard Biegel, Ph.D.